

МЕШОВИТА ГРАБА
Miscellanea
НОВА СЕРИЈА КЊ. XXXIII

Бојана МИЉКОВИЋ-КАТИЋ
Историјски институт
Београд

Јелена ИЛИЋ
Историјски институт
Београд

ТЕСТАМЕНТИ И ИНВЕНТАРИ ОСТАВИНЕ ЗЕМУНСКИХ ТРГОВАЦА С ПОЧЕТКА 19. ВЕКА*

Анстракт: Објављени су тестаменти и инвентари оставине тројице српских трговаца из Земуна – Теодора Мариновића Вука, Игњата Јефтића и Драгутина Милутиновића, састављени у периоду 1804–1809. године. Они садрже обиље података релевантних за проучавање друштвене и привредне историје српског народа почетком 19. века.

Кључне речи: тестамент, инвентар оставине, трговци, Теодор Мариновић Вук, Игњат Јефтић, Драгутин Милутиновић, Земун

Тестамент као историјски извор углавном су користили истраживачи средњег и раног новог века, посебно они који су се бавили привредном и друштвеном историјом. Много су ређе коришћени, а још ређе су објављивани тестаменти из 18. и 19. века.¹

* Рад је настао као резултат истраживања на пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије *Од универзалних царстава ка националним државама: Друштвене и политичке промене у Србији и на Балкану* (Ев. бр. 177030).

¹ Један од новијих примера објављивања јесте тестамент Стефана-Стевче Михајловића (Нинослав Станојловић, *Тестамент Стефана – Стевче Михајловића*, Корени I, Јагодина 2003), а од примера коришћења јесу тестаменти тршћанских трговаца Николе Петровића и Петра Паликуће (Марко Дого, *Народ побожних трговаца*, у: Светлост и сенке. Култура Срба у Трсту, приредила Марија Митровић, Слио, б. м., б. г. [Београд 2007], 61–115).

Иако тројица земунских трговаца с почетка 19. века, чији су тестаменти овде објављени, нису једини оставиоци са изузетно занимљивим тестаментарним намерама, препоручује их чињеница да су били у блиским пословним, а неки и политичким везама са трговцима из Србије који су постали старешине и вође Првог српског устанка. Теодор Мариновић Вук, иако је умро убрзо пошто је устанак почео, запамћен је као један од помагача у припремама устанка, а Драгутин Милутиновић, мада је скончао пре његовог краја, био је, с Милошем Урошевићем и Димитријем Марковићем-Ратковићем, један од најзначајнијих устаничких лиферанта и човек од политичког утицаја у Србији.² Оскудни су једино докази о везама Игњата Јефтића с пословним партнерима у Београдском пашалуку, иако чињеница да му је Радич Петровић био дужник упућује на закључак да је и он имао пословне везе с истакнутим људима у Србији.

Теодор Мариновић Вук (? – Земун, 27. III 1804) био је трговац који је у Земуну деловао од 1787. године. Није познато одакле је био родом, али се зна да је био ожењен Смиљаном, сестром Јеремије Гагића, каснијег секретара Правитељствујушчег совјета у Србији и руског конзула у Дубровнику. Имали су две кћери, Сосу и Марију. Трговао је претежно свињама, извозећи их из Србије у Мађарску. Имао је оборе у Западној Угарској „од Осека па на горе“,³ као и познати земунски сточарски трговци из породице Карамата, Бајић и Славуј, с којима је био и у пословним везама. Сарађивао је повремено и с другим познатим земунским сточарским трговцима, као што су Лазар и Коста Петровић-Добановчанин, Драгутин Милутиновић, Милош Урошевић и Георгије Катана, али и са мање или више познатим трговцима из Србије (Стојан Милутиновић, марвени трговац из Рудничке нахије; Петар Станимировић из Ваљева), по којој је трговао самостално и преко калауза. Бавио се и трговином житарицама, као старији ортак у компанији с Јованом Караматом. У тој трговини стекао је, према ондашњим мерилима, „осредњу имовину“. Послове је водио и на вересију, па је у тренутку смрти остао дужан 20.375 форинти, али су и њему дуговали приближно исту суму. Као што је поменуто,

² *Споменица педесетогодишњице Београдске трговачке омладине 1880–1930*, Београд 1931, 49; Славко Беновић, *Сремски трговци и Први српски устанак до 1809*, Зборник Матице српске, серија друштвених наука 5, Нови Сад 1953, 9, 12; Славко Гавриловић, *Војводина и Србија у време Првог устанка*, Нови Сад 1974, 54, 56; Радош Љушић, *Вожд Карађорђе. Биографија*, Завод за уџбенике и наставна средства, Јазон, књ. 6, Београд 2003, 208–209.

³ Танасије Ж. Илић, *Тестамент Теодора Мариновића иначе Вука, земунског марвеног трговца*, Зборник Матице српске за друштвене науке 12, 1956, 67.

укључио се и у припреме устанка у Србији, снабдевајући устанике оружјем и оловом.⁴

О Игњату Јефтићу (? , око 1741 – Земун, 6. VII 1809), кројачу женског одела и трговцу, сачувано је мало података. Можда је потицао из Нове Вароши или њене околине, будући да је тамошњој цркви завештао 100 форинти. У попису земунских домаћинстава из 1776. године убележен је као кројач који је становао у кући под бројем 238, са женом и једном кћерком.⁵ Вршио је дужност већника градског магистрата (Ausseren Staths Verwandten), што значи да му је пословање већ тада донело изванредан углед. Према подацима овог пописа, за потребе заната ортачки је користио кућу под бројем 228 са снајдером Андреом Зонтићем и шегртима, а с угледним трговцем Петром Милутиновићем користио је, вероватно за трговачке послове, објект под бројем 258. Тестамент је саставио 1804. године. Као старац, живео је повучено са женом Мартом. У Земуну је живела и његова шира породица. Кћери Марија и Ката биле су удате за познате земунске трговце, Живка Васиљевића и Раку Калиновића, а свастике су биле удовице земунских грађана.⁶

Драгутин Милутиновић (? – Земун, 14. IV 1809) доселио се у Земун из Србије, сигурно пре 1794, када је стекао прву кућу, а потицао је вероватно из „пазарске нахије“.⁷ Имао је супругу Василију († 7. XI 1813) и четворо, у тренутку смрти малолетне деце: Марију, Николу, Деметра и Илију. Бавио се трговином стоком. Из Београдског пашалука је увозио 1803. године, на пример, у компанији с Милошем Урошевићем и Димитријем Николићем по више хиљада свиња, оваца и коза и неколико стотина волова у једном турнусу и извозио житарице (жито, јечам, кукуруз, семе) и брашно. Учествовао је у припремама за подизање устанка у Србији. У Тополи се крајем 1803. договорио с Ђорђем Петровићем Карађорђевићем да набавља барут, олово, папир, кремене и пушке у ортаклуку с Милошем Урошевићем, с којим је био у кумовским везама. На састанку устаничких

⁴ *Грађа из земунских архива за историју Првог српског устанка*, књ. I, 1804–1808, Историјски архив Београда, Београд 1955, 73; *Споменица педесетогодишњице Београдске трговачке омладине*, 49; Т. Ж. Илић, *Тестамент Теодора Мариновића иначе Вука*, 72–74; Историјски архив Београда (=ИАБ), Земунски магистрат (=ЗМ), Судско одељење – Ј (=Ј), 1804, инв. бр. 1777, Но 973.

⁵ ИАБ, ЗМ, књ. 870 (1776).

⁶ *Грађа из земунских архива за историју Првог српског устанка*, књ. II, 1809, Београд 1961, 63, 408; ИАБ, ЗМ, Ј, 1809, инв. бр. 1918, Но 1440.

⁷ Танасије Ж. Илић, *Трговачки тефтер Драгутина Милутиновића из 1807–1809. године*, Зборник Музеја Првог српског устанка II, 1960, 120.

добављача у топчидерском логору код Београда 1806, када су одређени сектори снабдевања, прихватио је да с Урошевићем снабдева подручје око Београда и главни устанички логор у Топчидеру. Њихова трговачка компанија пословала је с устаницима у почетку уз дозволу хабзбуршких власти, тргујући претежно житарицама, а касније, тајно, и ратном спремом. Обојица су ушла и у компанију с Димитријем Марковићем-Ратковићем ради трговине стоком из устаничке Србије, али су у тој компанији претрпели велики губитак од 71.000 форинти, због чега су водили и судски спор.⁸

Преко Милутиновића и Урошевића устаници су тражили заштиту и помоћ од цара Франца I и дозволу за набавку оружја. Они су набавили „сву потребну суму зајма“, када је Милоје Петровић у име Правитељству-јушћег совјета новембра 1806. тражио позајмицу од земунских трговаца да би се припремило освајање Београда. Милутиновић је сматран аустрофилом, који је с Урошевићем утицао на вође устанка у Србији да се приближе Хабзбуршкој монархији, што је 1808. резултирало понудом надвојводи Карлу да преузме Београд и омогући слободно снабдевање устаника храном и муницијом.⁹

Драгутин Милутиновић је пословао и изван компанија с Урошевићем и Марковићем-Ратковићем, извозећи у Србију жито, брашно, коже, моруну, кечигу и другу рибу, као и ајвар (кавијар), а увозећи дрва и стоку (трговао је с Карађорђем, Младеном Миловановићем и другим мање познатим трговцима). Свиње је товио у Бежанији, Петровцима (код Вуковара), Руми и Српском Михољцу (данас Горњи Михољац у Хрватској) и продавао преко трговаца у Митровици, Ердуту, Осијеку, Вировитици, Шопрону, Ђуру, Шиклошу. Трговина са Србијом доносила му је велики профит. Када је с Урошевићем 1807. закључио послове њихове прве компаније, Милутиновићева зарада износила је 30.000 форинти. У тестаменту је обелоданио да је у компанији са Урошевићем и Марковићем-Ратковићем, у коју су уложили по 25.000 форинти, свак зарадио по 26.666 форинти, док су он и Урошевић после гашења те компаније у Србији зарадили 40.000 гроша, на роби вредној 143.000

⁸ Т. Ж. Илић, *Трговачки тефтер Драгутина Милутиновића*, 120–123; С. Гавриловић, *Војводина и Србија*, 56; ИАБ, ЗМ, Ј, 1809, инв. бр. 1914, Но 786; 1813, инв. бр. 2002, Но 2073.

⁹ Мита Петровић, *Финансије и установе обновљене Србије*, књ. I, Београд 1901, 81–82; *Споменица педесетогодишњице Београдске трговачке омладине*, 49–51; С. Беновић, *Сремски трговци и Први српски устанак*, 9, 12; Р. Љушић, *Возд Карађорђе*, 208–209.

гроша. Стекао је вредно имање. Године 1796. купио је другу кућу, а 1803. у Бежанијској улици трећу и виноград. Почетком 1805. планирао је да гради нову кућу. С Урошевићем је попола купио у Београду кућу од 12.000 гроша. Имао је и једну лађу и оборе за свиње у Бежанији.¹⁰

Мада неједнаке дужине и садржаја, овде објављени тестаменти и инвентари оставине пружају обиље података о различитим друштвеним феноменима. Они указују на то да се земунска трговачка елита стварала мрежом бракова, кумстава и пословних интереса и да су приликом састављања последње воље за сведоке позивани пословни партнери и истакнути чланови заједнице. Дају могућност да се реконструишу не само структура породице оставиоца, већ и породична стабла и међусобне родбинске везе, које су вишеструко повезивале невелику групу успешних трговачких породица у граду, али и изван њега, па и изван државних граница. Омогућавају да се уочи тесна веза између српске и грчко-цинцарске заједнице, која се није ограничавала само на пословну сарадњу, већ је проширена и на бригу српских оставилаца о тзв. грчким школама и болницама. Тестаменти су и нека врста менталне мапе тестатора и заједнице којој припада, на којој значајно место има морална обавеза да се човекољубљем овековечи сопствени пословни успех, због чега је део оставине био намењен сиротињи, школама, сиромашним ђацима, питомцима и слично. Они сведоче и о постојању религиозне праксе завештања молитви за спас душе покојника и остављања прилога црквама и манастирима. Та пракса отвара питања разграничења верског јединства и етничко-националног идентитета припадника православне заједнице у Земуну и упућују на постојање ширег културног идентитета, који није поштовао државне границе, црквену јурисдикцију, па ни вероисповест, због чега су српски оставиоци прилоге намењивали не само српским школама, болницама, црквама и манастирима, већ и „грчким“, „немцким“ и „римским“ црквама. При томе су, у формулама призивања Бога, наглашавали управо „неразделитија Троице“ и тиме свакако истицали своју припадност православљу. Завештавало се и удаљеним црквама и манастирима, како родног места или краја, тако и бројним другим, и на тај начин стварала нека врста „мапе хришћанско-православне побожности,

¹⁰ Т. Ж. Илић, *Трговачки тефтер Драгутина Милутиновића*, 120–121, 129–148; *Грађа из земунских архива за историју Првог српског устанка*, књ. I, 65–66, 68, 106–107, 214, 253, 255, 298–299, 308–309, 311, 330–331, 359, 370, 376, 399–400, 402–403, 425, 581; књ. II, 182, 216, 246, 292–293, 373, 375; књ. III (1810 – 1813), Београд 1969, 12, 14–15, 18, 121, 132, 330–333, 565–574.

како опште, тако и његове [оставиочеве] личне“, по чему су тестаментарне намере земунских трговаца биле сличне намерама српских трговаца из Трста, на пример.¹¹

Тестаменти откривају разлоге због којих су састављани – првенствено болест и старост, али и одлазак у немирно подручје (у Србију) и спречавање евентуалних расправа наследника. Откривају и начине на које су за живота оставиоци управљали имовином, првенствено некретнинама, обезбеђивали капитал, уговарали и водили послове, осигуравали дугове и слично. Омогућавају да се стекне увид у обим трговачког пословања и разгранатост послова, у тржишта и правце кретања робе, посебно у трговини стоком, у организацију пословања, величину и економску снагу компанија у којима су оставиоци учествовали, као и о профиту који су остваривали. Указују и на права и положај жене у браку, али и на специфичности њеног статуса удовице и на однос преминулог према миразу, супрузи, њеној породици и према сопственој деци.

Инвентари на основу којих је вршена јавна продаја оставиочевих добара, допуњују у знатној мери сазнања о имовини којом су тестаментарно располагали. Њиховим објављивањем стиче се увид у квалитет свакодневног живота трговачких породица у Земуну, увид у квалитет градње и величину кућа, начин опремања станова, фонд предмета за свакодневну употребу и луксузних предмета (слике, иконе, сатови, кола и коњи), па и увид у присуство оријенталног и европског у култури становања (ентеријер, одевање, украшавање).

Наведени, као и непоменути садржаји и могућности истраживања разлог су због чега тестаменти и инвентари оставине земунских трговаца с почетка 19. века треба да постану доступни ширем кругу истраживача. Неки од њих су већ познати. На тестаменте Теодора Мариновића Вука и Драгутина Милутиновића скренуо је пажњу Танасије Ж. Илић. Делимично је саопштио садржај и објавио факсимил Мариновићевог тестаamenta на српском језику, нажалост технички лош и већим делом нечитљив.¹² Тестамент на српском Драгутина Милутиновића објављен је у целини.¹³ Пошто то нису једини тестаменти ових трговаца, заслужују да буду поново објављени, а допуњени садржајем инвентара оставине, пружају могућност поређења на основу већег броја података.

¹¹ М. Дого, *Народ побожних трговаца*, 82.

¹² Т. Ж. Илић, *Тестамент Теодора Мариновића иначе Вука*, 66–74.

¹³ *Грађа из земунских архива за историју Првог српског устанка*, књ. I, 311–312.

Садржај тестамената и инвентара оставине објављених у прилогу, транскрибован је са оригинала на српском и немачком језику, похрањених у фонду Земунског магистрата у Историјском архиву Београда. Тестаменти на српском језику приређени су према савременом правопису. Уједначено је састављено и растављено писање и велико и мало слово и разрешене скраћенице, али су нестандартни облици речи сачувани. Транскрипција је вршена на следећи начин: слово *ε* транскрибовано је као *је*, а слова *e* и *јат*,¹⁴ као *e* или као *ње* и *ље*, зависно од претходног гласа, *й* као *ј*, *ы* као *и*, *щ* као *шт*, а *ї* и *і* као *ј* (а као *и*, само у речима где сигурно није могло бити *ј*: *Марїя*, на пример), док су слова *ю* и *я* транскрибована као *ју* и *ја* (или *њу*, *љу*, *ња* и *ља*, зависно од претходног гласа). Меки и тврди знак су изостављени. Грчко слово *у* транскрибовано је као *у*, *ω* као *от*, *Θ* као *Т*. Потписи грчких трговаца транскрибовани су грчким писмом. Интервенције у документима на немачком језику ограничене су једино на писање великих почетних слова (према новом правопису) и разрешавање скраћеница.

ТЕОДОР МАРИНОВИЋ ВУК

I Први тестамент сточарског трговца Теодора Мариновића Вука, написан у Осијеку 11. марта 1804. године, касније поништен, којим распоређује покретну и непокретну имовину, одређује начин поступања у текућим трговачким пословима и даје изјаву о дуговима.¹⁵

Во имја оца и сина и с[ва]таго духа амин,
Ничто тако ние известно како смерт, но ничто таино како час смертни;
Даклем[,] ја сад у здравој и чистој совести намеравам писмено наредбу
моју сочинити, које утврждавам како следи;

1^{во} У Маџарској имам у 5. чопори 1560 комад[а] марве, то јест свиња на рани и које на ову марву, имаде издато у име трошка како на цедуљи имаде по реду шпецифицирато; и ово све како капитал наричем.

¹⁴ Према мишљењу Т. Ж. Илића, Драгутин Милутиновић је писао ијекавски (Т. Ж. Илић, *Трговачки тештер Драгутина Милутиновића*, 120). Међутим, пошто се у његовом тестаменту свега у четири речи налази графем *јат*, (совест, смешание, вера, наследник) транскрибован је као *e*, а не *ије*, како је транскрибован и у осталим тестаментима на српском језику

¹⁵ ИАБ, ЗМ, Ј, 1804, инв. бр. 1777, Но 973.

К тому на истој цедуљи имаде наименовано што је и у име кукуруза готови [новаца] дато. Даклем[,] марва са трошком учинитим коштује на 50 f пар и коиа у суми износи f. 37500. – На кукуруз готови [новаца] дадо у Хоћесу како контракт гласи f. 3000. – Но кад се сва марва израни, и продаде, онда ће се одабрати начисто капитал како Б[о]г благослови!

2 У лађу имам уложито капитала, то јест у рану, и лађа, које имам пред моим синовцем именом Никола, с господ[аром] Јовом Караматом,¹⁶ два моја тала, а један тал јест г[осподара] Јове; и то јест начисто мог капитала с лађом заједно у суми f. 9966.40 х. Но кад се и то продаде, како Б[о]г благослови да се очисти;

3. Моја кућа нова, и покућство, не мећем ни у какви шацунг,¹⁷ будућ[и] да све имаде пописано, и с квитама да је све исплаћено и на то није никому ништа дужно

4. У сребрним стварма кованим, како кашике[,] ножеве[,] кандила[,] чаше и прочаја, која су нека под именом моим а нека[,] и много[,] без имена, која ме коштају најмање вредност

f 4000. –

5. Башча с обором и с целом оправом коштује ме f 2000. –

6. Коњи[,] каруце[,] хамови и прочаја[,] то јест сасвим опр[ема] кошт[ује] ме f 1000. –

7. У хаљинама имам како находим вредност у суми f 1500. –

и к тому у бели новци и у дукати находим да имам у сандуку код куће кое се наћи буде у суми до f 300. –

8. Овди код мене имам у готову f 1500. –

9. Саде о[т] овог горњег наименованог капитала, [ј]ест овди што сам дужан и именујем да се имаде изплатити, како следи;

Петру Станимировичу из Ваљева имам дати признајем ... 309 гроша

Славном Магистрату земунском како облигаци[ј]а гласи ... f 2000. –

¹⁶ Јован Карамата (Земун, 24. VIII 1780 – Земун, 1846), земунски трговац, син богатог марвеног трговца Димитрија Карамате, који се у Земун доселио из Катранице у Македонији. Претежно се бавио трговином свињама, формирајући велика крда и тргујући између Србије, Пеште и Беча. Као један од најуспешнијих земунских марвених трговаца, примао је наредбе власти о санитарним прописима.

¹⁷ Процена (нем: Schätzung).

Господ[ару] Георги Катани ¹⁸ како облигаци[ј]а гласи	f 1500. –
Г[осподару] Кости Петровићу ¹⁹ како обл[игација] гласи ...	9000. –
Г[осподару] Кости Петровићу како друга обл[игација] гласи	6800. –
Г[осподару] Тикогли из Ђура	875. –
Г[осподару] Михаилу Грку из Сокола за мога шура Јеремију ²⁰ обећа пл[атити]	200. –
	f 20375. –

10. От целог моег наименованог капитала и такођер неименованог и дуга моег, дакле[м[,] да се исплати, а прочи оставши капитал мој наређуем како следи!

11. Гдигод би се трефила смерт мени, то да се поштено оправим и код цркве сараним, на које опредељујем f 500. – и от тога исправно расположеније на цркву, школу, свештеником, на свеће, и пр[оче] да се учини.

12. На три земунске греческе цркве и на 1. римску опредељујем на сваку да се имаде издати по педесет форинти f 50. –

¹⁸ Георгије Катана (? – 12. IX 1831), земунски марвени трговац пореклом из Карнаније у Македонији. У Земун се доселио у другој половини 18. века, свакако пре 1794, када је „Катана Георг Хаџи, трговац свињама“ евидентиран као старешина једног од земунских домаћинстава. Трговао је стоком из Београдског пашалука, препродајући по стотину волова у једном турнусу и улажући више хиљада гроша у појединачне набавке од чувених сточарских трговаца из Србије, попут Јована Митровића (Димитријевића) из Добраче.

¹⁹ Коста Петровић звани Добановчанин, земунски трговац пореклом из Блага. Деведесетих година 18. века живео је у заједничком домаћинству с братом Лазаром Петровићем, такође трговцем. Био је у пословним и родбинским везама с најбогатијим цинцарским, грчким и српским трговцима (Милош Урошевић, на пример, био му је зет, а пословао је с Драгутином Милутиновићем, Димитријем Марковићем Ратковићем, и другима). Као угледни трговац биран је за члана изабраног суда који је решавао трговачке спорове.

²⁰ Јеремија Гагић (Претоке, Шумадија, 1. V 1783 – Венеција, 1859), писар и секретар Правитељствујушчег совјета и дугогодишњи руски конзул у Дубровнику. Док је живео у Земуну бавио се трговином. У Србију је прешао 1806. и у име Совјета учествовао као секретар у више дипломатских мисија (1806–1807). Отпуштен је као опозиционар (1811), па је прешао у руску службу. Убрзо је постављен за конзула у Дубровнику (1815–1856), где је службовао до пензионисања.

13. На шпитал земунски наређуем да се изда педесет форинти, и такођер на школе греческу и србску свакој да се даде по педесет форинти, свега f 150. –
14. За мој вечни спомен остављам свештеником земунским да се у готову издаде сто форинти велим f 100. –
15. У Фенек м[ана]стир за спомен вечни остављам да се даде фор[инти] f 50. –
16. Синовцу моме Глигорији наређуијем да се даје у школу на науку, а к тому от капитала мога да му се сохрани до његовог возраста једну хиљаду и пет стотина форинти велим f 1500. –
17. Синовцу другом Николи кои је на лађи, кад сретно одозго²¹ дође, да предаде чист рачун, и мој што сам у рану уложио капитал, и ако би Б[о]г благословио и било би добитка или штете; да има трећи тал на себе примити, а лађе што се тиче то му сав мој тал поклањам,
18. Шуру моем Јеремији Гагић кои је мени дужан како облигаци[ј]а гласи f 2860. – и у Соколу f 200. – то му све поклањам, и јошт к тому наређујем у готову новцу да му се даде пет стотина форинти f 500. – велим, но послѣ никакови мешаније у мојој кући да нема.
19. Преко свега више наменованог, кад се све очисти, оставши мој капитал, остаје мојој супруги, и моима децама кое сад двое находе се, или ако би се трефило сад да је носећа, и живо буде, то исто да уживати согласно имаде, и деца матер своју да чествују, до свог возраста, а како се које буде удавати[,] то да свако под једнаки тал имаду. Но ако би се моја супруга хотела удавати, то дакле определујем њој њене све хаљине и к тому у готову да јој се даде f 4000. – велим четири хиљаде форинти; а више ништа, а остало све моим децама, кроме ако би се трефило да је носећа и буде мушко и остане живо, њему да се даде самом пола, а двоим женским от свега остала пола! А баба[,] то јест моја пуница[,] докле је жива да у кући ужива, и кад умре да је сарану и по возможности из масе оправе;
20. Наређујем и то ако не би ја могао гори отићи марву продати, тако препоручујем господ[ару] Васи Нешковићу,²² покрај

²¹ Реч је о Хрватској, будући да је Теодор Мариновић Вук житарице упућивао узводно Савом, ка Карловцу и јадранским лукама као коначном одредишту.

²² Василије Нешковић (? – Осијек, 24. II 1816), трговачки партнер Теодора Мариновића Вука из Осијека и сведок приликом потписивања његовог првог тестаментa написаног у Осијеку. Син угледног српског сточарског трговца Мијата Нешковића († 1775), првог старешине цеха православних трговаца у

от мене датог фолмакта,²³ да иде гори и два чопора по мојој наредби да продаде, и то о свем трошку мојем, а г[осподар] Васиј Нешк[овићу] за његов труд обећавам от пара сваког продатог једну форинту дати[,] а рачун да моим долу наименоватим татором да има предати 21.

На закљученије овог мога тестамена постављам г[оспода]ре и таторе господ[ара] Јоана Ћирицу²⁴ пургермајстора, к тому госп[осподара] Јову сина г[осподара] покојног Марка бившег штатрихтера²⁵, и господ[ара] Косту Петровића; и препоручујем њим и аманет им Божиј, моја жена и моја деца, да све по наредби мојој исправно соврше, и моју кућу и децу у најбољи порјадок ил стање да метну, и до возраста дечина управљају!

Које сва ова сочини пред ниже именовани и подписати сведоци; које ја за бољу сигурност, код имена мога печатом моим засвидјетелствују и потверђуем. Дано у Осеку 11^{то} марта 1804.

ПЕЧАТ

Теодор. Маринович.
иначе Вук.

Пред наши сведетељи

ПЕЧАТ Антониј Јоановић Бекеш²⁶ m[anu] s[criptum]

сеговремени сенатор

ПЕЧАТ Тимотеј Вуковић²⁷ m[anu] s[criptum]

+ Јозо Баршић m[anu] s[criptum]

ПЕЧАТ Василије Нешкович m[anu] s[criptum]

(Белешка на полеђини документа) Annuliertes Testament

Осијеку 1761–1762. и 1765–1768. Као угледни члан православне општине у Осијеку, био је црквени син Храма Успења Богородице 1784. и парусијски приложник 1811. године.

²³ Пуномоћ (нем. Vollmacht).

²⁴ Јован Кирица (Земун, око 1759 – после 1826), земунски трговац, градоначелник и већник. Син угледног земунског трговца цинцарског порекла Манојла Кирице. Обављао је службу магистратског већника (1796–1803), а накратко и градоначелника (1803–1806). Био је татор и дародавац цркве манастира Фенек у време њене обнове (1793) и један од потписника устава школског фонда у Земуну (1826).

²⁵ Марко Николић, земунски градски судија (штатрихтер – председавајући магистратом), у периоду 1752–1778. Његов син Јован је у попису из 1776. године забележен као петнаестогодишњи трговачки шегрт у Пешти. У попису 1794. и 1796. године Јован је уписан у заједничком домаћинству са братом Павлом, у кући под редним бројем 202 и презименом Николић, обојица као трговци.

²⁶ Антоније Јовановић (? – Осијек, 24. XII 1815), трговац и сенатор из Осијека. Као имућни и угледни члан православне црквене општине, вршио је дужност епитропа Храма Успења Богородице 1791. и 1792. Сахрањен је у црквеној порти, као и други чланови његове породице.

²⁷ Тимотије Вуковић (? – Осијек, 24. XI 1813) угледни српски трговац из Осијека. Цркви Успења Богородице, где је 1806. сахрањен његов син Атанасије, приложио је 1812. парусију за вечни помен. У порти исте цркве сахрањен је већ следеће године.

II Други и важећи тестамент Теодора Мариновића Бука на немачком језику, састављен 27. марта 1804. године у присуству потписаних сведока, а публикован 9. априла 1804. године у присуству татора именованих тестаментом.²⁸

Lezter Willen

Nachdeme jedem Menschen der Todt sichern, jedoch die Zeith und Stund unsicher seyn, so ermangle ich bey meinem annoch reiffen Sinnen nicht, meinen lezten Willen folgender massen zum Pappier zu setzen;

1o. Wenn mich Gott von dieser Zeitlichkeit in die Ewigkeit über lang oder kurtz abfordern solte, empfehle ich Gott meine Seele, den Leib aber der Erde, und wolle

2do. daß mein Leib ehrlich jedoch ohne grossen Pracht zur Erde bestattet werden solle

3tio. vermache ich meinem Eheweib, da sie mir nichts zugebracht, sie möge heurathen, oder nicht, zu ihrer eigener Disposition 4000 f, sage vier tausend gulden, dann

4to. dem Gligorie Marinovich legire ich 1000 f.

5to. dem Nicola d[eto] d[eto] – 1000 f.

Nicht minder zum Trost meiner Seele

6to. vermache ich auf die 4 Illyrischen Kirchen auf eine jede 40 f, und auf die Schull 40 f.

7. auf das bürg[erlich] Spittall eben – 40 f.

8. denen hiesigen Illyrischen Geistlichen vermache ich – 60 f.

9. da mir Gott bishero zwey weibliche Kindern Sossa et Maria geschenkt, und noch ein drittes Kindt zugewartigen kommet, so hinterlasse ich diese meine Kindern zum Universal Erben, und wolle ich sie im allen gleich gehalten haben.

10. In dem Fall als meine Gebrüdern oder sonstige meine Freunde mit einiger Anforderung sich mehldeten, bitte selben kein Geher zu leisten, noch sie was an mir zu ersuchen haben, übrigens

²⁸ ИАБ, ЗМ, Ј, 1804, инв. бр. 1777, Но. 973.

11. Zum Vormunde für meine Kindern wolle ich hinmit den H[erren] Kosta Petrovich und Nasha Baich²⁹ ernennet haben, und bitte gegenwärtigen meinen Willen in allen in Erfüllung bringen zu wollen, so ich in Gegenwarth meiner hier zu erbetteten H[erren] Gezeugen gefertigt

Semlin den 27. Marz [1]804.

Αναστας Καραματου μαρτιρο³⁰
Лазар Петровић³¹
Марко Лазаревић³³

Theodor Marinkovich
zur Unterschrift erbetteten
P: Hrudimsky Com[munität] Arzt³²
E: Kish, Synd[icus]³⁴

(Белешка на полеђини документа)
Testamentum des Theodor Marinovich
in Semlin, den 9ten April [1]804. in Gegenwart der beiden H[erren] Gerhaben
Nascho H[adzi] Baich und Costa Petrovich publicirt.

²⁹ Наша Хаџи Бајић, угледни земунски трговац, родом из Блага. Забележен је у Земуну тек у попису старешина домаћинстава из 1796. У време када је био именован за старатеља малолетне сирочади Теодора Мариновића Вука (1804), био је један од земунских трговаца који су тражили да се из града протерају пребези из Србије. Био је „изабрани судија“ у спору који су током 1808. водили Драгутин Милутиновић и Милош Урошевић. На велико је трговао житарицама и стоком током устанка у Србији.

³⁰ Анастас Карамата (Пирги код Кожана, Грчка, 1743 – Земун, 9. 09. 1822) доселио се у Земун пре 1785. Вероватно је као члан магистратског већа био сведок и потписник тестамена. Велики углед и иметак стекао је тргујући стоком из Србије све до Беча. Од Марка Добрића, српског трговца из Кемница, примио је 1808. сандук ствари намењених устаницима у Србији (десетине бакореза с ликом Карађорђа, неколико сабљи, планова за изградњу рударских машина и књига о рударству), због чега је био подвргнут полицијској истрази.

³¹ Лазар Петровић, брат Косте Петровића, угледни земунски трговац и потписани сведок на тестаменту (вероватно у својству члана магистратског већа).

³² Прокоп Хрудимски (Колин, Чешка, 1770 – ?) општински хирург, присутан по службеној дужности и потписан као сведок. Звање хирурга му је додељено 1800. године, а претходно је 14 година службовао у Јелачићевој пешадијској регименти.

³³ Марко Лазаревић, земунски трговац, потписани сведок на тестаменту, вероватно члан магистратског већа. У својству сведока појављује се и на тестаменту Драгутина Милутиновића од 14. априла 1809. године.

³⁴ Емерик Киш (Левен, Угарска, 1741 – ?), други синдик (писар) земунског магистрата, и по службеној дужности писар тестамена и потписани сведок. Служио је у Петроварадинској регименти као писар и саветник у Петроварадину, те као синдик у Петроварадину и Земуну.

III Инвентар оставине Теодора Мариновића Вука састављен 4. априла 1804. године.³⁵

Verlassenschafts Inventarium

Welches auf Veranlassung des hiesigen Magistrats über die des hiesig untern 27te März [1]804. testato verstorbenen Handelsmann Theodor Marinovich Vuk Verlassenschafts von uns endes gefertigten in Gegenwart der Wittwe folgender massen errichtet ist, alß

		Sach part		Sach total	
Erben		f:	xr:	f:	xr:
zeigt die Sperr Relation					
Vermögen					
an Praeciosen³⁶					
1 silberen Sackuhr mit einem Gaiß		20			
				20	
an baaren Geld ³⁷					
20 Stück doppelte Käyserliche Duccaten	diese Baarschaft ist in Handen des Costa Petrovich belassen	180			
1 Stück Cron Thaller		2	16		
2 St[ück] Käy[serliche] d[eto]		4			
4 St[ück] 20er		1	20		
1 St[ück] 17er			17		
3 St[ück] 7ner			21		
				188	14
an Praeciosen türkischen³⁸					

³⁵ ИАБ, ЗМ, Ј, 1804, инв. бр. 1777, Но 973.

³⁶ У драгоцености је убројан само један предмет – сребрни цепни сат процењен на 20 форинти.

³⁷ Од готовог новца је пронађено 20 царских дуката, краљевски талир, 2 царска талира, 4 двадесетице (талира), седамнаестица (талира) и 2 седмине (талира) – укупне вредности 188 форинти и 14 крајцара.

³⁸ У „турске“ драгоцености убројане су две муштикле у једној футроли – процењене на 15 форинти.

2 Mündt Stück in einem Futteral	15			
			15	
an Silber³⁹				
6 Paar silberen Messer und Gabel das Paar pr[o] 4 loth a 25 Groschen	30			
7 St[ück] Esslöffel pr[o] 27 loth a 25 Groschen	33	45		
1 silberner Vorleg Löffel pr[o] 7 loth a 25 Gr[oschen]	8	45		
1 d[eto] Milch Löffel pr[o] 4 ¾ loth a 25 Gr[oschen]	5	54		
1 d[eto] Leichter pr[o] 17 ½ loth a 25 Gr[oschen]	21	52½		
1 d[eto] Zucker Bixen pr[o] 13 loth a 25 Gr[oschen]	16	15		
1 d[eto] Zucker Bixen mit Deckel pr[o] 35 ½ loth a 25 Groschen	44	22½		
1 d[eto] Saltz Vassel pr[o] 3 ¾ loth a 25 Grosch[en]	4	37		
1 d[eto] Pfeffer d[eto] pr[o] 2 ¾ loth a d[eto]	3	24		
1 d[eto] Kaffe Kandl pr[o] 44 ½ loth a d[eto]	55	37		
1 d[eto] Milch Kandl pr[o] 7 loth a d[eto]	8	45		
1 d[eto] d[eto] d[eto] pr[o] 10 ½ loth a d[eto]	13	6		
6 Kaffe Löffel pr[o] 5 loth a d[eto]	6	15		
1 Milch Reindl pr[o] 8 loth a d[eto]	10			
1 Auftrag Tatzell pr[o] 30 ½ loth a 25 Groschen	38	7 ½		
1 silberner Becher pr[o] 14 Loth	17	30		
1 d[eto] d[eto] mit Untersatzel pr[o] 17 ¾ loth	21	54		
kleine Hosen Knöpfe pr[o] 3 loth a 1 f	3			
1 silbernen Lampen pr[o] 52 ½ loth a 1 f	52	30		
1 d[eto] d[eto] pr[o] 53 loth a 1 f	53			
2 St[ück] Karafindl beschlagt pr[o] 3 loth a 1 f	3			
			[451]	[39½]

³⁹ Предмети од сребра: 6 пари ножева и виљушки, 7 кашика, кутлача, кутлача за млеко, лустер (или лампа), кутија за шећер, кутија за шећер са поклопцем, посуда за со, посуда за бибер, посуда за кафу, посуда за млеко, још једна таква посуда за млеко, 6 кафених кашика, шерпа за млеко, послужавник, пехар, пехар са подметачем, мала копча за панталоне, лампа, још једна лампа, 2 карафина од сребра – процењено на укупно 451 форинту и 39 ½ крајцара.

an der Armatur⁴⁰				
1 Pistollen mit Silber beschlagen	20			
1 türkisch Messer mit Silber beschlagen	15			
1 Stutz	10			
			45	
an der Kleydung⁴¹				
1 blau tücherner Mantel	30			
1 brau[n] tücherner Boltz mit Zabel ausgeschlagen	50			
1 Dolmann darzu	10			
1 d[eto] mit Silber	10			
1 gold et silberen hung[arischen] Binden	40			
1 alte d[eto] d[eto]	2			
1 halb abgetragener silberfarb tücherner Dolman	3			
1 paar brau[n] tüchneren hung[arischen] Hosen mit Gold	6			
1 d[eto] d[eto] mit Silber	6			
1 alt blau tücherner Mantel	3			
1 alter Böltz	3			
1 Wildschur	40			
1 runder feiner Huth	2	30		
1 alter d[eto]	-	30		
1 türkisch rothes Kappel	1	30		
1 d[eto] d[eto]	1	30		
			209	

⁴⁰ Од оружја: пиштољ опточен сребром, турски нож опточен сребром, „штуц“ (карабин) – процењено на укупно 45 форинти.

⁴¹ Од одеће је инвентарисано: плави сукнени огртач, браон сукнени огртач опшивен самуровином, долама, долама са сребром, златни и сребрни „угарски“ појас, стари угарски појас, полуизношена сукнена долама сребрне боје, пар браон сукнених „угарских“ панталона са златом, такве са сребром, стари плави сукнени огртач, старо крзно, бунда од вучјег крзна, округли фини шешир, такав стари, турска црвена капа, и још једна таква – процењено на укупно 209 форинти.

an der Geräthschaft ⁴²				
1 grün gestreift ledernen Kanape	5			
6 d[eto] d[eto] Sesse	6			
6 rohrene Sessel	3			
4 alt lederen d[eto]	3			
1 viereckiker harter Tisch in grosser Zim[m]er	20			
1 d[eto] d[eto] in dem kleinen Zim[m]er	10			
1 runder weich-höltzerner Tisch	2			
1 türkische Wundt Uhr	4			
1 Tischel vom harten Holtz	2			
1 zinneren Lampen	-	30		
1 Schubladen Kasten mit Aufsatz	15			
6 paar portzelain Kaffe Schallen	2			
6 d[eto] d[eto] blaue	2			
5 d[eto] d[eto] braun	2	40		
13 St[ück] Trünck Glasser	1	18		
9 St[ück] Putelien	1	48		
2 d[eto] d[eto] mit silbernen Stopl N[ota]: die Stoppel bey Silber angesetzt	-	20		
1 grosser Koffer	8			
1 kleinerer d[eto]	2			
1 d[eto] d[eto]	2			
3 Wandt Bilder	10			
1 Flaschen Kellner mit 6 Flaschen a ein halbe	6			
			108	36

⁴² Од кућних ствари: кожно канабе зелене боје, 6 зелених столица, 6 столица од трске, 4 старе кожане столице, четвороугаони сто од тврдог дрвета у великој соби, још један такав сто у малој соби, округли сто од меког дрвета, „турски“ зидни сат, сточић од тврдог дрвета, цинкана лампа, украшени ормар са фиокама, 6 пари порцеланских шољица за кафу, 6 таквих плавих, 5 таквих браон, 13 чаша за пиће, 9 Putelien (?), 2 таква са сребрним поклопцем, велики кофер, мањи кофер, још један мањи кофер, 3 зидне слике, 1 држач за флаше са 6 флаша од по пола мере – процењено на укупно 108 форинти и 36 крајцара.

An Zinn⁴³				
12 St[ück] zinneren Teller	6			
2 Suppen Schissel	3			
2 d[eto] Auftrag Schissel	2			
3 kleinere d[eto]	1			
12 zinneren Esslöffel	-	36		
			12	36
An Kupfer⁴⁴				
3 kupferen Kessel, worunter 1 grosser, und 2 kleinere	15			
1 Castrol mir Deckel	2			
1 Tepsie	2			
3 d[eto] Übrig	2			
2 Kaffe Kandl v[on] Zinn	1			
1 kupferner Wasch Beck	1			
1 Legen	1			
2 Feuerhundt	2			
2 eysen 3-fuß	-	45		
1 Nudelseicher	-	15		
			27	
An Wagen und Pferden⁴⁵				
2 Pferde samt Geschier	300			
2 alte Geschier mit Beschlag	40			
2 genezte Decken	4			

⁴³ Предмети од цинка: 12 тањира, 2 супене чиније, 2 супене чиније за послуживање, 3 мале такве, 12 кашика за јело – процењено на укупно 12 форинти и 36 крајцара.

⁴⁴ Предмети од бакра: 3 лонца, од којих један велики и 2 мања, шерпа са поклопцем, тепсија, 3 ибрика, 2 посуде за кафу од цинка, умиваоник, сталак (вероватно за умиваоник), 2 фењера, 2 гвоздена сацака, сито за тестенину – процењено на укупно 27 форинти.

⁴⁵ Кола и коњи: 2 коња са амовима, 2 стара ама с оковом, 2 мрежаста покривача, полунаткривене чезе, дашчана кола са оковом – процењено на укупно 484 форинте.

Тестаменти и инвентари оставине земунских трговаца с почетка 19. века

1 halb gedecktes Chalche	100				
1 beschlagener Latter Wagen	40				
				484	
An Immobilien⁴⁶					
1 gut gebaut neues Hauß, worinen 3 Zim[m]er, 1 Speiß, Kuchel, Keller, und Stallung befindlich wirdt geschätzt		6000			
1 Obor, Garten, samt Csardaque		1000			
				7000	
1 Handlungs Schieff samt Früchten, welches sich darinnen befinden, und dermahlen in Croatien sich befindet		8000			
				8000	
Vermög Rechnung des Defuncti sindt vom Essegg aufwärts fünf Herde Schwein expediret ⁴⁷					
1 Herde in 332	1523 St[ück] werden geschätzt izzo auf	32850		32850	
2 d[eto]					
3 d[eto]					
4 d[eto]					
5 d[eto]					
				32850	
Summa ⁴⁸				49411	5 ½

⁴⁶ Од непокретне имовине: добро грађена нова кућа, у њој 3 собе, шпајз, кухиња, подрум и стаја – процењена на 6.000 форинти; обор, башта и чардак – процењени на 1.000 форинти; трговачки брод заједно са житарицама, тренутно у Хрватској, процењен на 8.000 форинти. Укупна вредност непокретне имовине преминулог, према томе, процењена је на 15.000 форинти.

⁴⁷ На основу рачуна преминулог евидентирано је и 5 чопора свиња, тренутно на путу од Осјека „навише“, и то први чопор са 332, други са 309, трећи са 337, четврти са 250 и пети са 331 свињом – укупно 1.523 комада (иако је стварни збир 1.559 свиња), процењено на 32.850 форинти.

⁴⁸ Вредност имовине преминулог трговца процењена је на 49.411 форинти и 5½ крајцара, што је и потврђено од стране сведока и службеника магистрата 4. априла 1804. године. Продајом ове имовине на лицитацији одржаној 3. јуна 1804. године, добијена је значајно већа сума од процењене у инвентару (видети: Licitacions Prothocoll, ИАБ, ЗМ, Ј, 1804, инв. бр. 1777, Но 973).

Sage: Viertzig Neyn Tausend Vier Hundert Elff Gulden
welche heuthe von uns gefertigten und nicht mehr noch weniger vorgefunden zu
haben; Urkunden hinmit.
Semlin den 4. April [1]804.
E: Kish Synd[icus]
Марко Лазаревић
Κωστας [Βρ]ατωβηκης⁴⁹ τουτο ως
Paul Nicolus⁵⁰ außerer Rathmann

ИГЊАТ ЈЕФТИЋ

I Тестамент земунског трговца Игњата Јефтића састављен 23. априла 1804. и у непромењеном облику публикован после његове смрти 6. јула 1809. године.⁵¹

Тестамент,

Во имја пресвјатија и неразделнија троици Б[о]га Оца и С[и]на и С[вја]таго Д[у]ха[,] амин

Понеже всјакиј человек смертен, час же смрти неизвестен јест, ја у мојеи старости,

но при здравом телу и разуму закључио јесам, ради утоленија всех распр, које би се по преставаленији моем случити могле следујушче урежденије с именијем моим движимим и недвижимим содјелати

Како инвентаријум Игњата Евтића гласи по имену од б[о]годаного именија мога што се затекло движимо и недвижимо начисто капитала – ф 25549, 6 х

Од овог истог капитала ја својеволно располажем,

1. Вручавам ја душу моју Творцу милостивјешему[,] тело же моје земљи, и учреждавам, да ово со всјаким великолепијем по хирстијанском обичају погребено буде и остаљам – 1000. – [форинти]

⁴⁹ Вероватно Коста Братоглић (око 1738 – ?), угледни земунски трговац цинцарског порекла. Пописан је 1776. као 38-годишњи старешина домаћинства са тројицом синова. Забележен је и у пописима 1794. и 1796. године. Његов син, Димитрије Братоглић, обогатио се тргујући житом и стоком у време Првог устанка, а био је и сликар.

⁵⁰ Павле Николић, спољни већник земунског магистрата. Претпостављамо да је у питању млађи брат, у тестаменту већ помињаног Јована Николића, и најмлађи син некадашњег земунског штатрихтера Марка Николића. У пописима 1794. и 1796. године Јован и Павле Николић су убележени као чланови истог домаћинства и трговци (Kaufleuthe).

⁵¹ ИАБ, ЗМ, Ј, 1809, инв. бр. 1918, Но 1440.

2. За погребални провод парохом здјешним и 40. дана литиргију
остаљам – 100. [ф]
3. Дијакону да се даде здјешним – 12. – [ф]
4. На два шпитаља[,] сербски и немечки остаљам – 150. – [ф]
5. На немечку школу – 50. – [ф]
6. На сербску и греческу школу – 200. – [ф]
7. На сироте[,] нужне и голе да се даде – 200. – [ф]
8. На цркву С[ветог] Оца Николаја остаљам ... – 100. – [ф]
9. На цркву Прес[в]јатија Б[огороди]ци – 100. – [ф]
10. На цркву Контромацку – 50. – [ф]
11. На цркву у Нову Варош – 100. – [ф]
12. На цркву Бечменску – 24. – [ф]
13. На цркву Немечку – 12. – [ф]
14. Остаљам Марији девојки што је код нас – 100. – [ф]
15. Д[ето] Марији Јоана Капамачије удовици[,] мои свасти – 60. – [ф]
16. Д[ето] Марији Паунковој удовици[,] мои свасти – 50. – [ф]
17. Д[ето] Марку питомцу моему – 100. – [ф]
18. Д[ето] Гедeonу јеромонаку фенечкому – 12. – [ф]
19. Д[ето] Давиду јермонаку крушедолскому – 12. – [ф]
20. Остаљам на све намастире да се даде – 500. –
21. Остаљам моим унуком, Томи и Стефану по 1000 f – 2000. –
22. Остаљам моим унуком, Васи[,] Игњату[,] Јoану[,] сваком
по 1000 f – 3000. –
23. Остаљам унукам, Кати и Јелисавети свакој по 600 f – 1200. –
24. Остаљам мојој супруги Марти начисто готови..... – 2200. –
и да прими што је Марта донела готови новаца – 200. –
По издању ове суме која се о[в]де види f 11632. –
- друго више што притиче у новцу то да имаду, наследи[ти] моји
кћери Ката[,] Раке Калиновића⁵² супруга, и Марија[,] Живка
Василијевића⁵³ супруга[,] пополак да поделу,

⁵² Рака Калиновић (око 1748 – ?), угледни земунски грађанин. У попису из 1776. уписан је као 28-годишњи кројач, са женом и кћерком у ортачки подељеној кући. У попису из 1794. забележен је као гостионичар. Као што произилази из тестамена Игњата Јефтића, био је ожењен његовом ћерком Катом. У својству представника супруге и наследнице, потписао је инвентар оставине свога таста.

⁵³ Живко Васиљевић (Василијевић), трговац у Земуну. Пописан је међу земунским домаћинима 1794. и 1796. године. Као супруг Јефтићеве кћери Марије потписао је инвентар оставине свога таста.

25. Остаљам мојој супруги Марти трећи тал куће које се састоји под но[мер] 196. да седи док је жива у нојзи, то јест дућан хабачиски⁵⁴ и магазу[,] тако и горњу собу и пол кујне[,] тако и по кући што имаду кревети[,] ормани[,] столице[,] астали[,] иконе[,] калај и бакар, и све прочије кућевне ситнице што имаде, да се сотим служи и да господари док је жива, к тому и кандила сребрена велико и мало да стоји у кући док је жива Марта, а кади умре Марта да се даде велико кандило у цркву С[ветог] Оца Николаја, а ствари кућевне после смрти Мартине, да имаде наследити моје кћери Ката и Марија,

26. а трећи тал куће гди је Марта седила[,] то да имаде наследити моја кћи Марија само,

27. Остаљам мојој супруги Марти полак винограда што је код Бежаниске капије,

28. Остаљам мојој кћери Кати кућу што је под но[мер] 217. што седи в ноизи Георгие Максимовић, и к тому јеште полу винограда 2 ½ мотике што је код Гавријла Вујића⁵⁵, и јеште у готовом f 200. – и словом двеста форинти,

29. Остаљам кћери Марији два тритла куће што је под но[мер] 196. то јест доле дућане и горе собе и коморе и полак винограда што је код Бежаниске капије,

Јеште имаде у сребру што ће поделити Ката и Марија,

2 пара бисерни игала велики

1 пар д[ето] д[ето] мали

13 лота⁵⁶ сребра у 2 копче 1 дугмета са зубуна

4 ½ лоти сребра у венци

3 дугмета сребрна на три ћурдије⁵⁷

30 ½ лота сребра у парчети.

Ово сребро да имаду поделити Ката и Марија попола,

Закључавам ја последњу вољу моју, као што сам и почео[,] во имја живоначалнија, и неразделитија Троице и молим честниј грађански суд вароши на[ше] да би он ову вољу моју набљудавао и во испол[не]ние привео,

⁵⁴ Абацијски. Дућан с абацијском робом, тј. производима од грубог сукна.

⁵⁵ Гаврило Вујић је у попису из 1794. и 1796. године убележен као кројачки мајстор. Са Георгијем Соларом био је 1804. године сведок и именовани извршилац тестаментa Игњата Јефтића.

⁵⁶ Лот – мера за тежину и мера за чистоћу и финоћу сребра. Бечки лот тежио је почетком 19. века 17,5 грама (Милан Влаинац, *Речник наших старих мера у току векова*, књ. III, Српска академија наука и уметности, посебна издања, књ. CDXVIII, Одељење друштвених наука, књ. 63, Београд 1969, 549, 552).

⁵⁷ Ћурдија – женски одевни предмет.

Ја подписујем тестамент овај при здравому ра[зуму] својеручно, и молим долу назначене сведетеле да [би] они не само њега својеручно подписали, но и са ударенијем сопственаг печата соутвердили,

Игнат Евтић ПЕЧАТ
γεωργιος [?] σολαρης ПЕЧАТ
ПЕЧАТ Гаврил Вуић сведетел

Nachtrag vermög 24 Punct wird beygesetzt, daß die Wittwe mit dem Legat a 2200 f jederzeith frey zu disponiren befugt seyn.

Zum Vormund wolle Testator den Georg Veliki Sollar⁵⁸, und Gabriel Vuich aufgestellt haben, Semlin den 23. April [1]804.

ПЕЧАТ E: Kish, Synd[icus]

Verstehendes Testament ist im unserer Gegenwart erofnet und unter heutigen dato behörig publiciert worden.

Semlin den 8ten July [1]809.

Gölis Rittm[ei]st[e]⁵⁹ B[ur]g[er]m[ei]st[e]r
Franz Kreizey⁶⁰ Sind[icus]

II Инвентар оставине преминулог трговца Игњата Јефтића, службено састављен у присуству сведока и наследника 18. јула 1809. године.⁶¹

Inventarium

Über den Nachlaß des am 6. July 1809 testato mit Hinterlassung 2 großjährigen Erben, und einer Wittwe verstorbenen hierortigen Handelsmann Ignatz Jeftich

⁵⁸ Георгије Солар Велики (? , око 1734 – Земун, после 1809), угледни земунски трговац цинцарског порекла. У попису из 1776. године уписан је као 42-годишњи трговац у заједничком домаћинству са братом, Христом Соларом. Забележен је и међу старешинама земунских домаћинстава 1794. и 1796. године. Потписао се као сведок и извршилац тестаментa Игњата Јефтића.

⁵⁹ Коњички капетан Гелис, земунски градоначелник (1809–1812). Као и сви вршиоци ове дужности у периоду 1787–1848, био је војно лице. Једини градоначелник-цивил у том периоду био је Јован Кирица (1803–1806).

⁶⁰ Франц Крејчи, родом из Поличке (Чешка), синдик земунског магистрата, по службеној дужности писар тестаментa и потписани сведок.

⁶¹ ИАБ, ЗМ, J, 1809, инв. бр. 1917, Но 1439. Инвентар је сачуван у два примерка.

		Schätzungs Werth	
No	Bennantlich	f:	xr:
an baaren Geld ⁶²			
1	am 100 f B[anco] Z[ettel] 5 Stücken	500	
an Obligationen ⁶³			
2	an Radics Petrovich ⁶⁴ servischer Hauptmann pro 700 f	700	
	samt 5% Interessen von [1]802. 9 Dec[ember]	245	
3	an Demeter Millovanovich ⁶⁵ einbringlich pro 200 f	200	
	samt Interessen von 17. Feb[ruar] [1]802. bis zum Sterbtag	38	30
4	eine d[eto] d[eto] 100 f.	100	
	samt Interessen 5% von 1. Jänner [1]802.	9	15
5	eine d[eto] von Lazar Nicollich ⁶⁶ 100 f	100	
	samt 5% Interessen von 1. May [1]795.	80	30
6	d[eto] an Milovan Jovannovich ⁶⁷ pr[o] 52 f 33 x	52	33
	samt Interessen a 5% von 20. Decemb[er] [1]799.	29	30

⁶² У готовом новцу инвентарисано је 5 папирних новчаница (Bancozettel) од по 100 форинти.

⁶³ У облигацијама: на име српског команданта Радича Петровића 700 форинти са 5% камате од 9. XII 1802; на име Димитрија Миловановића 200 форинти са каматом од 17. II 1802. до датума смрти; на исто име још једна од 100 форинти са интересом од 5% почев од 1. I 1802; на име Лазара Николића 100 форинти са 5% камате од 1. V 1795; на име Милована Јовановића 52 форинте и 33 крајцаре, са 5% камате од 20. XII 1799. године.

⁶⁴ Радич Петровић (око 1750–1816), један од капетана фрајкора у Србији током аустро-турског рата (1788–1791) под командом Михајла Михаљевића. У Михаљевићевом фрајкору учествовао је и у аустро-француском рату 1792–1797, након чега се пензионисао и настанио у Земуну бавећи се трговином. Активно је учествовао у сукобима током Првог српског устанка. Заслужан је за организацију устаничке војске и освајање Београда 1806. године. Био је и председавајући Београдског магистрата од 1808. и учесник у сукобима у Поморављу током 1809. године. Прешао је у Срем 1813, а убрзо је после повратка у Србију 1816. погубљен.

⁶⁵ Димитрије Миловановић, земунски крзнар и трговац. Помиње се у попису старешина домаћинстава у Земуну 1796. У време Првог устанка трговао је житом и брашном са Београдом, због чега је 1807. ушао у спор са Петром Бранковићем, једним од татора Драгутина Милутиновића.

⁶⁶ Лазар Николић је забележен у пописима земунских домаћина из 1794. и 1796. године.

⁶⁷ Милован Јовановић, уписан у пописима старешина земунских домаћинстава 1794. и 1796. године.

No	Bennantlich	Schätzungs Werth	
		f:	xr:
an Praetiosen⁶⁸			
7	eine grose silberen Lampe	30	
8	eine kleine d[eto] d[eto]	10	
	Die in Testament vorhandene 2 par grose, und 1 d[eto] kleine Steknadel sind unter die 2en Erbinnen bei Lebzeiten der Muter vertheilet worden		
9	13 loth Bruchsilber, das loth pr 40 x	8	40
10	4 ½ d[eto] d[eto] d[eto] 40 x	3	
	Von den in Testament vorkom[m]enden 3erlein silbernen Knöpfen, und 30 ½ loth Silber hat Testator die 2 silbernen Lampen verfertigen lassen		
an Realitäten⁶⁹			
11	ein Hauß sub No 192 im Werth	5000	
12	ein d[eto] sub No 213 im Werth	300	
13	ein d[eto] sub No in Vorstadt halbes Hauß	200	
14	einen halben Csardaken in der Vorstadt, im Werth	100	
15	5 ½ Motika Weingarten, neben Bechanier Thor a 30 f	175	
an Hauseinrichtung⁷⁰			
16	8 Bilder im Werth	15	
17	2 Chruzifix a 20 x		40
18	2 alte Kasten a 4 f 30 x	9	
19	2 Spiegel a 1 f	2	

⁶⁸ Од драгоцености: велика сребрна лампа, мала сребрна лампа; у тестаменту наведена два пара великих и пар малих игала подељени за живота мајке између две наследнице; 13 лота сребрине вредности 40 крајцара по лоту; 4 ½ лота истог; у тестаменту наведене три мале сребрне копче и 30 ½ лота сребра преминули је дао да се претопе у две лампе.

⁶⁹ Непокретна имовина је обухватала: кућу под бројем 192, кућу под бројем 213, половину куће у предграђу, половину чардака у предграђу и 5 ½ мотика винограда поред Бежанијске капије (30 форинти по мотици).

⁷⁰ Од кућних предмета: 8 слика, 2 распећа по 20 крајцара, 2 стара сандука од по 4 форинте и 30 крајцара, 2 огледала од по форинту, кожно канабе, 10 кожних столица од по форинту, сто од меког дрвета, дрвени оквир кревета, два кревета од по 6 форинти, мадрац, 4 јастука од по 2 форинте, покривач, 2 мала часовника од по 10 форинти, 2 цинкане посуде за кафу од по 1 форинту, цинкана посуда за млеко, 17 пари обичних шољица за кафу од по 12 крајцара, 28 цинканих тањира

No	Bennantlich	Schätzungs Werth	
		f:	xr:
20	1 lederes Kanape im Werth	12	
21	10 lederen Sessel a 1 f	10	
22	1 Tisch von weichen Holz	3	
23	1 Bettstadt a 1 f	1	
24	2 Better a 6 f	12	
25	1 Madratzen	8	
26	4 Polster a 2 f	8	
27	1 Deken	12	
28	2 kleine Uhren a 10 f	20	
29	2 zinneren Caffé Kandeln a 1 f	2	
30	1 d[eto] Milch Kandel		30
31	17 par ord[entlichen] Caffé Schallen a 12 x	3	24
32	28 St[ück] zinneren Teller a 1 f 30 x	42	
33	1 par Pistollen	5	
34	2 Stück zinneren Suppen Schüßel	6	
35	6 d[eto] kleine a 1 f 30 x	9	
36	2 d[eto] mitlern	4	
37	3 grüne Schallen	1	30
38	2 dutzend Eßlöfel	3	
39	½ d[eto] Caffé Löffel		36
40	1 d[eto] Taffel Messer	4	
41	1 ungarischer Pelz	25	
42	1 St[ück] kupferne Käßel	20	
43	2 d[eto] kleinere	4	
44	2 d[eto] d[eto]	3	
45	1 d[eto] d[eto]		30
46	1 alten Kessel	2	
47	6 Stück Tepsia	6	
48	d[eto] d[eto] ordinern Teller	1	30

од по 1 форинту и 30 крајцара, пар пиштоља, 2 цинкане супене чиније, 6 малих цинканих чинија од по 1 форинту и 30 крајцара, 2 средње такве, 3 зелене плитке посуде, 2 туцета кашика за јело, ½ туцета кафених кашичица, туце ножева, „угарско“ крзно, бакарни лонац, 2 мала бакарна лонца, 2 иста таква, још један исти такав, стари лонац, 6 тепсија, 6 обичних тањира, 2 бакарне шерпе, 2 шерпе, кашика за јело.

No	Bennantlich	Schätzungs Werth	
		f:	xr:
49	2 kupferne Kastroll	2	
50	2 Kandelnd[eto]	2	
51	1 Eßlöfel		45
	Summa ⁷¹	8142	23

Semlin, den 18te July [1]809.

Franz Kreiczey Syndicus

M: Davidovich⁷² m[anu] p[ropria] äußerer Rath

Theod[or] Lotha Theodorowich⁷³ m[anu] p[ropria] senator

Johann Mayer Zimmermeister

Vorstehende Inventar ist in Beiseyn der H[erren] Erben vorgenommen worden.

+ Katharina Evtich

Marta Evtich

Namensfertiger

Zivko Wahsiliewich m[anu] p[ropria]

Raka Callinovich

⁷¹ Предмети наведени у инвентару оставине Игњата Јефтића процењени су на укупно 8.142 форинте и 23 крајцаре.

⁷² М. Давидовић, земунски грађанин и члан спољњег већа (Äußerer Rath), сведок приликом инвентарисања имовине преминулог Игњата Јефтића 1809. године. Не налази се међу домаћинима Земуна пописаним 1794. и 1796. године, па претпостављамо да се касније доселио.

⁷³ Теодор Љота Теодоровић (Земун, 1760 – после 1809), син земунског трговца Љоте Теодоровића, који је 1794. још увек био старешина домаћинства, трговац и већник магистрата. Теодор се као већник магистрата помиње од 1804, па се као „сенатор“ потписао и на једом од примерака овог инвентара. Био је угледни трговац, а богатство је увећао и стицањем монопола на трговину барутом са Србијом 1808. године.

ДРАГУТИН МИЛУТИНОВИЋ

I Први тестамент трговца Драгутина Милутиновића, касније замењен, састављен 11. децембра 1807. године уочи преласка у Србију.⁷⁴

Сорја

1807 лета декемвра 11[.] У име Божије полазим у Сервију.

Печат.

Ја Драгутин Милутиновић у чистој совјести без болести и никаква смешанија да имам у глави неправедна[,] но у правој вери христијанској остављам овај тестамент смртни што не мислим из моје чисте совести ничије однети, а ни моје ни код остати[.] Наодим у ортаклуку моему и кума Милошеву⁷⁵ и Ратковић Димитрије⁷⁶ да смо у Србију дали сваки по 25000 f [форинти,] чини сума 75000 f[.] Добисмо свакоме на тале по 26666 f[.] Сва сума чини воринти 79998 f.

⁷⁴ ИАБ, ЗМ, Ј, 1810, инв. бр. 1934, Но 16.

⁷⁵ Милош Урошевић (Кавадар, Јагодинска нахија, око 1775 – после 1813), угледни земушки трговац који је као трговац муницијом и храном и као посредник између аустријских власти и устаничких вођа од почетка устанка био укључен у дешавања у Србији. У тим пословима, с великим улагањем и добитима, партнери су му били Драгутин Милутиновић и Димитрије Марковић-Ратковић. Током 1808. године заједничка компанија се распала, а бивши ортаци водили су низ судских парница. Спор због облигације на 30.000 форинти Драгутин Милутиновић је поменуо и у тестаменту из 1809. године. После Милутиновићеве смрти 14. априла 1809, његова удовица Василија и Милош Урошевић, безуспешно су покушали да оспоре законитост тестаментa и да за новог татора именују Урошевића.

⁷⁶ Димитрије Марковић Ратковић (Бар, 1765 – Земун, 1848), земушки сточарски трговац, који је, после женидбе с удовицом рођака Алексе Ратковића преузео трговину колонијалном робом, а потом је проширио на трговину стоком и житарицама. Сматра се једним од најзначајнијих лифераната српских устаника, које је снабдевао житом, барутом и оружјем, самостално и у компанијама с другим трговцима (Драгутином Милутиновићем, Милошем Урошевићем, Пантелијом Георгијевићем из Титела). Трговао је и с Алијом Гушанцем, снабдевајући житом и брашном београдске паше, турски гарнизон и становништво, такође самостално или у компанији (са Петром Ичком, Андријом Табанчићем, Јованом Калаићем). Деценијама је покушавао да од аутономне српске управе наплати наводно неисплаћене лиферације из времена устанка (последњи пут од кнеза Александра Карађорђевића 1844. и 1845).

После овога рачуна имали смо и ја и кума Милош трговину у Сервију давати у

еспапу кои су нами познати	Гроша	109,000 f
Па после други транспорт за Биоград издадосмо у		
еспапу кад се удари на Биоград		34000. —
	гроша	144,000.

На овој суми имамо провита 40,000.

И из овога свега не тражим моего капитала истинитога 38000 f но остаљам аманет Бож[ј]и прво Суду и кума Милошу да ми деци не учини криво! Јер наодим тога капитала старога и добитка једно са другим 53800 f[.] Имамо штете на свињама беглуски из Србије на три ортака сваки по 24000 f, чини сума 72000 f[.] Мој капитал, остаљам мои деци, истините моје новце а профит и трошак нека је просто кума Милошу[.] Овај рачун и тестамент смертни не логавиєм⁷⁷ делом однети, и ови мои новц[и], које на мојим концу препоручујем, ово наодим праведно мои жени Васили 6000 f докле би децу чувала, и наследника њу остаљам када би се удала има 6000 f[.] ако би децу чувала, и поучила и обдржала од свега господ[ар] остаје[.] а оно друго на 4 тала братски поделити[.] јер оно које че се родити[.] и ја му братски тал остаљам[.] Куча[.] виноград[.] башча, котобања[.] у башчи куча у овому рачуну није особито стои. Којо у кума Милошева кучи ни у што не стои[.] Покучество моје ни његово не мечемо ни у један рачун.

II Други и важећи тестамент Драгутина Милутиновића, састављен на дан смрти 14. априла 1809. године.⁷⁸

Coria

Testament

In Nahmen der Allenheiligsten Dreyeinigkeit Gott des Vatters, und des Sohnes, und des Heiligen Geistes will ich, zwar in meiner schweren Krankheit, jedoch aber bei vollkom[m]enen Verstande meinen letzten Willen hinmit hiterlassen haben.

⁷⁷ Нејасно значење.

⁷⁸ ИАБ, ЗМ, Ј, 1810, инв. бр. 1934, Но 16. Још један примерак овог, другог тестаментa на немачком језику, сачуван је под сигнатуром: ИАБ, ЗМ, Ј, 1809, инв. бр. 1914, Но 819. У том примерку се налази и напомена да је тестамент публикован 19. априла 1809. године, а уз њега је приложен и штампани примерак званичне објаве смрти Драгутина Милутиновића (Convocations Edikt), којим Магистрат заказује оставинску расправу (Licitations Tagsetzung) за 26. јули 1809. у 9h.

Erstens: Empfehle ich meine arme Seele der Barmherzigkeit Gottes und mein entseelter Leib sollte nach den geistlichen Gebrauch beigesetzt werden.

Zweytens: Mein Vermögen bestehet in einen Hauße, Weingarten sam[m]t dabey befindlichen Hauß, und Hambar einen Mayerhof in Bexania und in ausstehenden Schulden.

Mir und dem Milutin Jovanovics⁷⁹ schulden folgende Partheien als Herrschafts Hispan von Erdut – 15000 f

Michael von Essegg – 4000 f

Die Schwägers Illia Pantelics⁸⁰ von Essegg – 7000 f.

Dann haben wir 400 St[ück] Borstenvieh in Bexania, und 60000 Oka Kukurucz, und mein Komrad hat jetzt nach Essegg 130 St[ück] Ochsen, und 258 St[ück] Borstenvieh getriben mir aber, allein schuldet Nicifor Nicolics⁸¹ auf eine Obligation 200 f und Millosch Uroschevics 30000 f.

Drittens: Zu Universal Erben ernenne ich meine Ehegattin Vasilie und meine vier Kinder, diese meine 4 Kinder und Ehegattin soll mein Vermögen zu gleichen Theilen zufallen.

Viertens: Den Peter Brankovics die ich ohne Obligation 1200 f[,] es versteht sich mit den Milutin Jovanovics[,] schuldig[,] die übrigen Schulden werden den producirten Obligationen sich zeugen[,] auch habe ich noch mit dem Demeter Markovics wegen seine an mir habende Forderung eine Rechnung pflegen.

Fünftens: Zum Vormünde ernen[n]e ich den Demeter Markovics und Petar Brankovics⁸².

⁷⁹ Милутин Јовановић, сточарски трговац, родом из Белог Потока (Србија), који се у Земун доселио пре 1796, када се помиње као старешина домаћинства. Био је ортак Драгутина Милутиновића између 1807. и 1809. године. У Милутиновићевом тестаменту из 1809. поменути су њихови заједнички дужници из Ердута и Осијека, преостали обори стоке и количине житарица, што сведочи о обиму и правцу њихових пословних веза. У другом делу инвентара, међу неподељеним стварима, наведене су и суме новца добијене од заједничке стоке коју је Милутин Јовановић у међувремену продао (56.866 форинти).

⁸⁰ Илија Пантелић (? – Осијек, 9. 5. 1819), српски трговац из Осијека, партнер у трговачкој компанији „Илија Пантелић гесте Стојановић и комп“. Био је трговачки партнер Драгутина Милутиновића, Милутина Јовановића и Милоша Урошевића, за чији је рачун препродавао свиње у Угарској (1807). Забележен је 1809. као приложник парусије храма Успења Богородице у Осијеку, у чијој порти је и сахрањен 1819. године.

⁸¹ Нићифор Николић, забележен у попису старешина домаћинстава у Земуну из 1796. године.

⁸² Петар Бранковић, земунски трговац и заступник Милоша Урошевића у неким пословима око извоза житарица у Србију. Године 1807. кажњен је због кријумчарења

Urkund dessen habe ich wegen meiner Schwäche zu meinen Namen das Kreutz Zeichen eigenhändig gesetzt.

Semlin, den 14te April [1]809.

Dragutin Milutinovics

Andreas Rankovics⁸³ Zeug

Marco Lazarevics Zeug

Kollitsch Syndicus erbethener Zeug und Nahmens Unterschreiber

Vide et collationirt dieses Testament mit dem Bemerken, daß es ganz gleichlautend mit dem Original sey, daß aber im Original eben dieses Kreutz Zeichen ausgelassen ist.

L[ocus] S[igilli] Kreyczy m[anu] p[ropria] Syndicus Praesentem Copiam Copiae suae vidimata in omnibus conformem esse, hisoe subscriptus fidem facio Neoplantae, 25te D[ecem]bris [1]809.

Joh[ann] Georgius Eyzner

In Cittis Cancelistis

Collationirt, und der vidimirten Absch[rift] gleichlautend befunden.

Semlin den 12te Merz 1810.

[...] Magistrats Rats

III Инвентар оставине трговца Драгутина Милутиновића састављен је у два наврата, за различите групе ствари, 5. маја и 6. јула 1809. године.⁸⁴

Inventarium

Über das Verlassenschafts Vermögen des untern 14ten April [1]809 testato verstorbenen Semliner Handelsman[n] Dragutin Millutinovich

No	Bennantlich	f:	xr:
an Realitäten⁸⁵			
1	1 ein Hauß, sub No 63 1500	1500	
2	in Weingarten, samt Haus und Hambar	1200	

жита у Београд, због чега је био у спору са Димитријем Миловановићем и Милошем Урошевићем током 1807. и 1808. Био је један од двојице именованих тудора малолетне деце и имовине Драгутина Милутиновића. У тестаменту је поменут и као дужник преминулог и његовог ортака Милутина Јовановића.

⁸³ Андрија Ранковић, књиговођа Драгутина Милутиновића и потписани сведок на његовом тестаменту. Био је наредник Шесте домобранске земунске компаније.

⁸⁴ ИАБ, ЗМ, Ј, 1809, инв. бр. 1917, Но 1378.

⁸⁵ У непокретну имовину пописану инвентаром убројани су кућа под бројем 63 и виноград са кућом и амбаром.

No	Bennantlich	f:	xr:
An Practiosen⁸⁶			
3	12 baar silberen Messer, und Eßlöffel, 9 Kaffe Löffel, 1 Schöpfer, und 2 Salz Tasen	400	
an Hauß Einrichtung⁸⁷			
4	1 Tisch von Haselnußholz	25	
5	1 ordinair Tisch	3	
6	1 Sekretär	25	
7	1 eiseren Truhe	20	
8	1 Koffer	8	
9	d[eto] schlechterer	2	
10	1 ledernes Canapee und 6 Sesseln	25	
11	5 Bilder	10	
12	1 Spiegel	4	
13	1 schlechten Kasten	3	
14	1 hölzernes Canapee	3	
15	5 ströheren Stühle, a 15 xr	1	15
16	1 Bett	20	
17	1 Wasserschaffel	5	
18	1 Kuchelkasten	8	
an Armatur⁸⁸			
19	1 Gewehr	8	
20	2 Pistollen	15	
21	1 türkisches Messer	4	
22	1 Natshag	1	30
an Zinn und Kupfer⁸⁹			
23	12 zienneren Teller, 1 suppen, und 2 anricht Schüsseln	18	
24	2 Kessel	20	
25	2 Töpsien	4	
26	Summa	3332	45

⁸⁶ Као драгоцености евидентирани су сребрни предмети, и то 12 пари ножева и кашика, 9 кашичица за кафу, кутлача и 2 посуде за со.

⁸⁷ Од кућних предмета: сто од лешниковог дрвета, обичан сто, „секретар“, гвоздени ковчег, кофер, такав лошији, кожно канабе и 6 столица, 5 слика, огледало, лош сандук, дрвено канабе, 5 тршчаних столица од по 15 крајцара, кревет, ведро за воду, кухињски ормар.

⁸⁸ Од оружја: пушка, 2 пиштоља, турски нож, наџак.

⁸⁹ Предмети од цинка и бакра: 12 цинканих тањира, чинија за супу и две за послужење, 2 лонца, 2 тепсије.

Semlin, den 5ten May 1809.

Димитрие Маркович
Kollitsch Erster Synd[icus]
Петр Бранкович Тутор

Додатак инвентару

Inventarium

Welches zufolge des eröffneten Testaments, und noch Grundlage des schon früher vorgenommenen Inventarium in Supplementum über den Nachlaß des am 14 April [1]809 testato verstorbenen Semliner Handelsmann Dragutin Milutinovics vorgenommen wurde.

an baaren Geld ⁹⁰	f:	xr:
Befanden sich 2500 f, welche nach Angabe der Vormünder der Erblasser am Todbete unter jene Glaubiger, welche keine Obligationen hatten vertheilt wurde.		
an Obligationen⁹¹		
Befindet sich eine in Proces mit den Milohs Uroschevics streitende Schuld Forderung pr[o] 30000 f		
an uneingetheilten Sachen⁹²		
alte Sesser a 1 f	6	
1 Wagen im Werth	50	
1 paar Pferde in Werth	100	
450 Stück Borsten Vieh, welches nach Essegg durch Milutin Jovanovics Compagnion getrieben wurde	38076	
130 Stück Ochsen durch Mulutin Jovanovics verkauft um	13000	
226 Stück Borsten Vieh eben verkauft durch Milutin Jovanovics um	5790	
ein Salass in Compagnie liegend in Bejania	200	

⁹⁰ У готовом новцу инвентарисано је 2.500 форинти, које је, према наводима тутора, преминули на самртничкој постељи поделио повериоцима, који нису имали облигације као доказ његовог дуга.

⁹¹ Међу облигацијама је само једна, којом се потражује спорни дуг од 30.000 форинти, у процесу који се води са Милошем Урошевићем.

⁹² Од неподељених ствари: 6 старих столица од по 1 форинту, кола, пар коња, 450 свиња које је ка Осијеку отерао ортак Милутин Јовановић процењене на 38.076 форинти, 130 волова које је Милутини Јовановић продао за 13.000 форинти, 226 свиња које је Милутин Јовановић продао за 5.790 форинти и један салаш на територији Компаније у Бежанији.

Übrigens wird bemerkt daß 2 Koffer von Schriften und Handlungsreichungen sich befinden welche von Getrofener durch Zehung im falle eine Activitaet dem Inventario werden beigesezt werden, eben so betrifft es sich mit den in Testament erzeugten privat Schüliden von 15000, 4000 und 7000 f welche ebenfalls müssen ausgetragen werden.⁹³

Semlin den 6ten July [1]809.

Kreuszy Synd[icus]

Деметрес Маркович Тутор

Петр Бранкович Тутор

Рака Калинович сапола синатор⁹⁴

⁹³ Осим тога, назначено је да ће два кофера списа о трговачким пословима бити придодати инвентару посредством цеха, у случају да су активни, а исто се односи и на приватне дугове у износу од 15.000, 4.000 и 7.000 форинти, који су поменути у тестаменту и у сваком случају морају да буду наплаћени. Овај додатак инвентару састављен је у Земуну, 6. јула 1809. године, у присуству двојице тутора и једног већника.

⁹⁴ Спољни сенатор, тј. члан спољног већа.

Bojana Miljković-Katić, Jelena Ilić

**LAST WILLS AND LEGACY INVENTORIES OF THE MERCHANTS
FROM ZEMUN FROM THE EARLY 19th CENTURY**

Summary

The Last will as a historical source was mainly used by the middle age and early modern period researchers, especially those dealing with economic and social histories. Although the three Zemun merchants from the early 19th century, whose last wills are here published, were not the only merchants with interesting last testament contents. However, they were chosen because of their close business relations, and their political relations with the Serbian merchants who became leaders of the First Serbian Uprising. Teodor Marinović Vuk is remembered as one of the uprising enablers, and Dragutin Milutinović was, with Miloš Urošević and Dimitrije Marković-Ratković, one of the major uprising suppliers and also a man of considerable political influence in Serbia. Evidence is only scarce when it comes to Ignjat Jeftić and his connections with his business partners in the Pashaluk of Belgrade.

Although unequal in length and content, last wills and legacy inventories published here provide multitude of data on various social phenomena. These documents indicate that the Zemun merchant elite was created with a network of marriages, godfathers and business interests. These documents provide a possibility to reconstruct the structure of the testator's family and family ties, which multi-linked a rather small group of successful merchant families in and outside the city, and even beyond national borders. These documents allow the observation of the close relationship between the Serbian and Greek-Cincar communities, which was not limited only to business affairs. These documents testify to the presence of religious practice of bequest prayers for the deceased's salvation and the practice of leaving contributions to churches and monasteries. These documents open the questions of demarcation of religious unity, and the national identity of the Orthodox community.

The last wills reveal the reasons for which they were made and how the testators were managing their property during life, securing assets, arranging and conducting affairs, securing debts and the like. They provide insight into a range of commercial and business ramifications, markets and the routes for goods transportation, organization of business, size and economic strength of companies in which the testators took part, and the profits that were achieved. They also indicate the status and rights of women in marriage, as well as a

widow, and the relationship of the deceased towards his wife, her family and children. Inventories which were used to conduct the public sales of the testator's goods complement significantly the knowledge of the property that was on their testamentary disposal. These inventories also point to the quality of everyday life of merchant families in Zemun, the houses' construction quality, sizes, ways of furnishing, the amount of everyday and luxury items, including the presence of Oriental and European influence in the living culture.

Key words: last will, legacy inventory, merchants, Teodor Marinović Vuk, Ignjat Jeftić, Dragutin Milutinović, Zemun

Чланак примљен: 16. 01. 2012.

Чланак коначно прихваћен за објављивање: 20. 08. 2012.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

93/94 (497.11)

МЕШОВИТА грађа = Miscellanea / Одговорни
уредник Недељко В. Радосављевић. - 1956, књ. 1-
1990, књ. 20; Н.С. 2003, књ. 21-. - Београд (Кнез
Михаилова 36/II) : Историјски институт, 1956-1990 ;
2003- (Београд : Чигоја штампа). - 24 cm

ISSN 0350-5650 = Мешовита грађа - Историјски
институт (Београд)

COBISS.SR-ID 14717954